מה לְהַלָּן עַל יְדֵי נִיתּוּחַ, וְלֹא עַל יְדֵי הֶפְשֵׁט וְכוּ'. עיקר הלימוד הוא ששורפו 'על ידי ניתוח', אבל מה ששורפו ש'לא על ידי הפשט', זה אינו צריך, שהרי בפר יום הכיפורים עצמו נאמר 'ושרפו באש את עורותם ואת בשרם ואת פרשם', והוקש עורם ובשרם לפרשם, כשם שפרשו בקרבו, כי גנאי הוא להוציאו לחוץ, הוא הדין עורו ובשרו בקרבו, והזכירה הגמ' לימוד זה אגב שכתבה 'לא על ידי ניתוח' (תוס' זבחים נ, א ד"ה מה להלן).

'וְקִרְבּוֹ וּפִרְשׁוֹ וְהוֹצִיא' מְלַמֵּד שֶׁמּוֹצִיאוֹ שָׁלֵם, ש'והוציא' משמעו שמוציאו בהוצאה אחת, וכשמנתחו אי אפשר להוציאו בהוצאה אחת (רש"י זבחים נ, א, ע"פ שיעורי הגרמ"ד שם), ואף שיכול להוציא את כל החתיכות יחדיו בהוצאה אחת ביד או בכלי אחד, כיון שהוא מנותח, כל חתיכה היא בפני עצמה, ומעשה ההוצאה מתייחס לכל חתיכה אף שמוציאם יחדיו, ורק כשהוא מחובר ושלם נחשבת הוצאתו להוצאה אחת (שיעורי הגרמ"ד שם; מנחת אברהם לעיל סז, ב עמ' קיא).

ויש שפירש, שמאמר הכתוב 'ואת עור הפר ואת כל בשרו על ראשו ועל כרעיו' משמע שיהיו כולם יחד, וכמו בפסח שנאמר בו (שמות יב, ט) 'ראשו על כרעיו ועל קרבו' והפירוש שיהא שלם [ראה פסחים (עד, א, ורש"י שם ד"ה ונותן) ותוספתא שם (ה, י)], ועל זה אמר הכתוב 'והוציא', שיוציאו כשכולו שלם (מרומי שדה).

נֶאֱמַר כָּאן 'רֹאשׁוֹ וּכְרָעָיו' וְנֶאֱמַר לְהַלָּן 'רֹאשׁ' וּ'כְרָעַיִם', מַה לְּהַלָּן עַל יְדֵי נִיתּוּחַ אַף כָּאן עַל יְדֵי נִיתּוּחַ. ואף על פי שלומדים פר כהן משיח מעולה שאף הוא צריך ניתוח, אך אין דין ניתוחם שוה, שבעולה צריך לנתח לשש אברים [ראה משנה לעיל (כה, א), ותמיד (לא, ב)], ואילו בפר כהן משיח אין לנתחם לחלקים, אלא להפריד מעט את האברים ולהשאירם מחוברים, ולכן כדי שישארו מחוברים, ניתחום לחתיכות גדולות (מקדש דוד קדשים כג, ג ד"ה ושריפת, ע"פ רמב"ם עבודת יום הכפורים ג, ז).

אִי מַה לְּהַלָּן עַל יְדֵי הֶפְשֵׁט אַף כָּאן עַל יְדֵי הֶפְשֵׁט, ואף שבעולה רק הבשר קרב ומפשיט את העור [והוא מתנות כהונה], ואילו בפר כהן משיח שורף גם את העור, הטעם שהיה הו"א שצריך להפשיטו הוא משום שנאמר 'והפשיט' ואחר כך 'וניתח', דין הוא בניתוח שאי אפשר לנתח אלא אם כן הופשט העור תחילה, ולכן הו"א שכל מקום שיש דין ניתוח צריך להפשיט את העור קודם (שיעורי זבחים מהגרי"ד שם נ, א בשם הגרי"ז, ומדייק כן ברבנו חננאל כאן).

כְּשֵׁם שֶׁפִּרְשׁוֹ בְּקִרְבּוֹ, משום שדבר מגונה הוא להוציא פרש ולשורפו בפני עצמו (תוס'; רש"י זבחים נ, א). ויש להסתפק כשהפרש יצא החוצה, האם גם באופן כזה צריך לשורפו, כי שמא רק כשהוא אגב הבהמה הוא צריך שריפה, מה שאין כן אם פירש, כיון שאינו מגוף הבהמה אינו צריך שריפה (מקדש דוד קדשים כג, ג ד"ה הנה בירושלמי). אכן יש שפירש, שהטעם ש'פרשו בקרבו', כי אם יוציאו, לא יהיה דין לשורפו (שיעורי זבחים מהגרי"ד שם).

כָּךְ בְּשָׂרוֹ בְּעוֹרוֹ, שאין צורך בהפשט, אך אין איסור אם יפשיטו (רבינו הלל על תורת כהנים ויקרא פרשתא ד, ע"פ אילת השחר זבחים נ, א). ויש להסתפק על פרש, האם אף בו נאמר שאין צורך להוציאו אך יש איסור בדבר, או שמא כיון שדבר מגונה להוציאו [ראה מה שכתבנו לעיל (ד"ה כשם)], אף יש איסור להוציאו (אילת השחר שם).

נֶאֱמַר כָּאן מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְנֶאֱמַר לְהַלָּן מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מַה כָּאן חוּץ לְשָׁלֹשׁ מַחֲנוֹת אַף לְהַלָּן חוּץ לְשָׁלֹשׁ מַחֲנוֹת, ששריפת הפרה חוץ לשלש מחנות נלמדת משריפת פרים הנשרפים (רש"י), ואין הכוונה דוקא לפרים הנשרפים, אלא לפר יום הכיפורים שממנו נלמדת הגזירה שוה [כמבואר בגמ' וברש"י להלן] (שיח יצחק, המבאר ליישב את קושית תוס' על רש"י שדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בגזירה שוה, וראה שם ביאור נוסף).

וּמַה לְּהַלָּן בְּמִזְרָחָהּ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, שהתורה מצוה להזות מדם הפרה האדומה 'נוכח פני אהל מועד' (במדבר יט, ד), והיינו מול פתח ההיכל, ונמצא שצריך לעמוד ממזרח לבית המקדש כדי שפניו יהיו למערב כלפי פתח ההיכל הפתוח למזרח (רש"י). ויש שפירשו, שהעמידה למזרח הוא משום שכל מקום שכתוב 'פני', הכוונה למזרח [כמבואר לעיל (נה, א)] (תוס' ישנים).

וְרַבָּנָן הֵיכָא שָׁרֵיף לְהוּ. והטעם שהגמ' לא מקשה מנין לרבנן עיקר הדין שהפרה נשרפת חוץ משלשה מחנות, משום שהבינה שלומדים זאת מפרים הנשרפים, ואף שאינו מופנה, לומדים בגילוי מילתא שלא מצינו מחוץ למחנה אלא חוץ לשלש מחנות (חק נתן זבחים קו, א, ע"פ תוס' שם קז, ב ד"ה יכול).

המשך מעמוד קודם

משום שבגמ' להלן (כאן ו-סח, א) דורשים דין ניתוח לשריפה, ויש לעשות את הניתוח בחוץ כדין שאר פרים הנשרפים, אך כיון שהכהן גדול צריך לעשות את הניתוח והוא אינו יכול לצאת לחוץ, לכן הכהן גדול ניתח, אבל באופן כזה שהם נחשבים שלמים, כיון שהם עדיין מחוברים ומעורים זה בזה כמין קליעה (מנחת אברהם). ויש שפירש, שאת המקלות היה קולע, ועל זה הניחו את הבהמות (פסקי הרי"ד).

מִשֶּׁיְּצִית הָאוּר בְּרוּבָּן. ויש להסתפק, האם טמא רק השורף את רובן, ואם הציתו מקצתן, אפילו שלבסוף רובן נשרפו לא יטמא, או שטמא אפילו אם הציתו רק מקצתן, אך בתנאי שרובן נשרפו (שפת אמת כאן ובזבחים קד, ב). והטעם ש'ברובן', כי בפרים הנשרפים נאמר 'ושרף אותם', וצריך לשרוף את כולם, רק כיון ש'רובו ככולו', די ברוב (מקדש דוד קדשים כג, ג, הנשאר בצ"ע).

גְּמָרָא. כְּמִין קְלִיעָה. שמה שאמרו במשנה 'קלען במקלעות', אינו תיאור מקום או חפץ כלשהו שבו קולעים, אלא תיאור צורת הקליעה, ובסדר העבודה כתוב 'וקלען במקלעות', אך לאור דברי רבי יוחנן צריך לומר 'וקלען כמקלעות' (ב"י או"ח תרכא, ד, וראה שיח יצחק).